# MECANISME DE DEBLOCARE A CRIZELOR CONSTITUȚIONALE

## MECHANISMS TO OVERCOME CONSTITUTIONAL CRISES

*Radu MOLDOVANU, ORCID: 0000-0002-1843-1672*
*Universitatea de Stat din Moldova*

**CZU: 342.3/.5(478)**

e-mail: radumoldovanu84@yahoo.com

Subiectul analizei vizează un domeniu fundamental pentru funcționalitatea instituțiilor democratice din Republica Moldova, și anume, carențele, deficiențele și constrângerile care survin în procesul de asigurare a realizării principiului separării puterilor în stat. Această problemă este analizată în contextul mecanismelor de soluționare a conflictelor între ramurile puterii în stat.

Elementul caracteristic al sistemului constituțional din Republica Moldova constă în vulnerabilitatea stabilității funcționării instituțiilor statului. Aceste realități pot avea mai multe explicații, însă principalul factor generator este cauzat de către conflicte între ramurile puterii în stat, care au căpătat de-a lungul evoluției statale un caracter permanent, producând ca efect dezechilibre instituționale. O consecință inevitabilă a acestor conflicte suprapuse peste arhitectura constituțională a Republicii Moldova se transformă în crize constituționale.

În acest fel, sistemul constituțional este afectat de o serie de perturbări, cum ar fi crize instituționale, blocaje constituționale, lipsa unui echilibru dintre instituțiile statului; perioade îndelungate de interimat etc. În consecință, sistemul politic și instituțional este afectat, pe de o parte, de instabilitate guvernamentală, iar pe de altă parte, de majorități parlamentare fluctuante, care generează instabilitatea politică.

Realitatea constituțională a Republicii Moldova ca rezultat al unor practici vicioase a distorsionat sistemul de separație și de colaborare loială a puterilor în stat în exercitarea prerogativelor ce le revin, așa cum este prevăzut în art.6 al Constituției Republicii Moldova, contribuind la generarea unui sistem de confruntare aproape continuă și neîntreruptă între ramurile puterii în stat.

Consecințele acestor realități contribuie la o eficiență slabă a guvernării, la lipsa unei coerențe guvernamentale și la capacitatea slabă de a implementa politici pentru dezvoltarea și modernizarea Republicii Moldova.

Ipoteza de la care pornește analiza constă în faptul că mecanismele actuale constituționale nu sunt suficient de flexibile și adaptate/ajustate la consecințele pe care le generează crizele politice și conflictele între ramurile puterii de stat în contextul asigurării principiului separării puterilor în stat. Această realitate este determinată de faptul că mecanismele constituționale actuale sunt rigide și greu asigură realizarea principiului separării puterilor în stat. Din această perspectivă, este necesar de identificat mai multe mecanisme de a debloca crizele constituționale.

În sistemele constituționale contemporane, pe lângă principiul de separație a puterilor în stat, tot mai mult este utilizat și aplicat principiul echilibrului instituţional „checks and balances”. Acest concept a fost definit chiar și de către Curtea Constituțională a Republicii Moldova prin Hotărârea CC nr.23 din 9 noiembrie 2011 privind interpretarea art. 116 alin. (4) din Constituţie. Astfel, au fost oferite reperele conceptuale ale acestui principiu [1]. În opinia Curții Constituționale din Republica Moldova „Principiul echilibrului instituţional, cunoscut astăzi sub denumirea «checks and balances» (în trad. aproximativă din limba engleză însemnând «sistemul de frâne şi contrabalanţe»), stă la baza democraţiei şi presupune echilibrul puterilor şi controlul lor reciproc, astfel încât puterile statale să aibă aproximativ aceeaşi pondere, adică să fie echilibrate, pentru a se putea limita reciproc, evitând astfel ca puterea statală să fie folosită în mod abuziv”. În viziunea Curții, principiul echilibrului instituțional ar trebui să împiedice „omnipotența legislativului, pe cea a executivului sau a judiciarului”. Principala concluzie a Curții constă în „împiedicarea hegemoniei unei puteri constituţionale în detrimentul altora şi evitarea încălcării ordinii constituţionale stabilite prin voinţa neviciată a poporului”.

Pornind de la premisa că orice sistem politic are nevoie de stabilitate, majoritatea absolută a statelor democratice au identificat mecanisme constituționale adecvate pentru soluționarea conflictelor de natură constituțională prin consolidarea principiului echilibrului instituțional între ramurile puterii în stat [2].

Astfel, pe pacursul evoluției constituționale, au fost identificate mecanisme eficiente și suple de soluţionare şi deblocare a crizelor (blocajelor) instituţionale. În majoritatea absolută a sistemelor constituționale, instituția responsabilă care garantează supremația Constituției și asigură realizarea principiului separării puterii de stat este autoritatea de jurisdicție constituțională. Totodată, un principiu fundamental, care derivă din principiile separației puterii în stat, a echilibrului instituțional, întâlnit în practica constituțională a statelor europene, este cel al loialității constituţionale (comportament loial al instituțiilor statului în procesul de cooperare). Elementele de bază ale acestui principiu se referă la colaborarea și respectul reciproc între organele statului. Conform doctrinei europene, sunt consacrate în textele de lege, dar și actele de jurisdicție constituțională, comportamente şi practici constituţionale, care să faciliteze conformitatea cu regulile formale de către toate organele constituţionale şi respectul reciproc între acestea.

În contextul analizei, este necesar de a oferi un răspuns clar legat de următoarea întrebare: în ce măsură sistemul constituțional actual dispune sau nu de instrumente și mecanisme constituționale necesare pentru depășirea crizelor politice, guvernamentale care generează conflicte între ramurile puterii în stat? Din această perspectivă, trebuie de identificat în baza experienței statelor Uniunii Europene, dar și altor state non-UE, mecanisme de deblocare a crizelor constituționale, care ar putea fi relevante pentru sistemul constituțional al Republicii Moldova. Totodată, este necesară clarificarea și dezvoltarea conceptuală a principiului continuităţii şi funcţionalităţii depline a instituţiilor fundamentale ale statului. Dat fiind că jurisprudența Curții Constituționale a invocat în repetate rânduri acest principiu [3], care ar trebui să asigure aplicarea prioritară a acelor prevederi constituționale care exclud situațiile de criză politică sau instituțională, este

necesară dezvoltarea și precizarea conceptuală a acestui principiu în contextul necesității dezvoltării jurisprudenței Curții Constituționale. Tot la acest subiect, este necesară clarificarea rolului și responsabilității fiecărei instituții în depășirea crizelor politice și constituționale.

Pentru a stabiliza sistemul constituțional din Republica Moldova, este necesară identificarea mai multor mecanisme suple care să permită deblocarea rapidă a crizelor constituționale: mecanism mai ușor de declanșare a alegerilor anticipate; mecanism de autodizolvare a Parlamentului; „actualizarea legitimității" etc. În acest context, se impune clarificarea instituției dizolvării Parlamentului și declanșării alegerilor anticipate.

***Referințe:***

1. https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=17&l=ro
2. Opinia nr.565/2009 a Comisiei Europene pentru Democraţie prin Lege (Comisia de la Veneția). Amicus curiae brief/avizul prietenului Curţii /pentru Curtea Constituţională a Moldovei privitor la interpretarea articolelor 78.5 şi 85.3 ale Constituţiei Moldovei. http://www.constcourt.md/public/files/file/REI/comisia-venetia/Opinia_nr.565_2009_interpretarea_articolelor_78.5_i_85.3_Constituie_RO.pdf
3. https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=avize&docid=74&l=ro